

Izdavač:

Nastavni ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Za izdavača:

Ravnatelj prof.dr.sc. Vladimir Mićović, dr.med.

Urednik:

Dr.sc. Suzana Janković, dr.med.

Uredništvo:

Nevenka Vlah, dipl.učitelj

Ines Lazarević Rukavina, struč.spec.oec.

Sandra Anđelić Breš, prof.psih.

Nada Pirizović

Rijeka, 2011.

POLAZAK U ŠKOLU – RADOST ILI STRES

Polaskom djeteta u osnovnu školu počinje novo razdoblje u njegovom/njezinom kao i vašem životu. Nove okolnosti donose i nove zahtjeve. Stoga, ukoliko želite biti uspješni, potrebno je prilagoditi vlastite načine reagiranja i ponašanja. Polazak djeteta u školu otvara mnoga pitanja, ponajprije ono kako se pozdraviti s djetetom kada ga ostavite u školi, odnosno kako mu objasniti i olakšati boravak u školi, što je posebno teško djeci koja prije škole nisu išla u vrtić. Neka će djeca u školu krenuti lako, no nakon nekoliko dana ili čak tjedana, mogu se početi buniti kada budete odlazili. Druga djeca će od prvog dana protestirati pri odlasku u školu. Treći će sretno ići u školu, a lošije volje će biti kada budete dolazi po njih. Kod neke se djece čak mogu javiti bolovi u trbuhu ili teškoće sa spavanjem. Neka djeca polazak u školu mogu doživjeti kao odbacivanje, pogotovo ako mlađi brat ili sestra ostaju kod kuće s roditeljima.

Djeca se moraju priviknuti na to da će od sada nešto manje vremena provoditi s roditeljima, dakle moraju se naučiti od njih odvojiti. Uz to, moraju se priviknuti na učitelja/ učiteljicu u svom razredu te ostvariti dobar odnos s njim/njom, kao i s drugom djecom u razredu. Roditelji pak moraju naučiti «pustiti svoju djecu da odu», moraju se naučiti vjerovati učiteljima i podržati nezavisna iskustva svoga djeteta.

Svima nam je poznata činjenica da je polazak u školu jedan od najvažnijih ili čak prijelomnih trenutaka u životu svakog djeteta. Polaskom djeteta u školu, krug oko njega se širi i povećava se obim njegovih aktivnosti, pred njega se stavljaju veći zahtjevi i sl. Školska nastava ne proširuje samo intelektualni horizont djeteta, već znatno opterećuje njegove fizičke funkcije. Dijete, većinom prvi put, ulazi u organiziranu, discipliniranu sredinu koja ga izlaže sustavu vrednovanja, kao i natjecanju, uz mogućnost neuspjeha i kritika, što može imati za posljedicu različita odstupanja u ponašanju. Mogu se pojaviti problemi oko učenja i stjecanja radnih navika.

Općenito, polazak u školu vrlo je značajan doživljaj za dijete. Za njega je škola najveće opterećenje, a to je ujedno i zadatak s kojim se dijete bori niz godina, gotovo neprekidno. Da to predstavlja određeni stres za dijete, a posredno i za vas, nije teško zaključiti.

O prvom dojmu djeteta o školi ovisi uspješnost njegovog cijelog daljnjeg školovanja, pa se može smatrati i presudnim trenutkom za cijeli njegov život. Dijete će napredovati u školi i lijepo će se osjećati u društvu svojih vršnjaka ako kod njega formiramo pozitivan odnos prema školi, obvezama koje ga čekaju, učitelju/učiteljici i prijateljima. Iz te činjenice slijedi zaključak kako je od velike važnosti da roditelji razriješe sve dileme i probleme i oni budu spremni za taj trenutak, jer će, u protivnom, svoj strah i nervozu prenijeti na dijete.

PRIPREMLJENOST RODITELJA ZA POLAZAK DJETETA U ŠKOLU

Vrlo je bitno koliko smo mi, kao roditelji, spremni na činjenicu da nam dijete kreće u školu. Onako kako se mi pripremimo i gledamo na tu činjenicu, tako će na nju gledati i dijete. Ako smo mi u panici i pod stresom, to ćemo prenijeti na dijete. Stoga, evo nekoliko savjeta za roditelje. Prije svega razriješimo dileme oko najčešćih pitanja koje si roditelji postavljaju prije polaska u školu.

1. Mora li dijete prije upisa u prvi razred znati čitati i pisati?

Naravno da NE. Za učenje čitanja i pisanja ima vremena tijekom školske godine. Vrijeme koje biste htjeli posvetiti učenju čitanja i pisanja možete upotrijebiti igrama za razvoj motorike prstiju, koncentracije, pamćenja, razumijevanja i sl. S druge strane, mnoga će djeca spontano prije škole započeti procese čitanja i pisanja, pa bi bilo pogrešno, u takvim slučajevima, to im uskraćivati.

2. Ako dijete već zna čitati i pisati, hoće li mu to odmoći u prvim danima škole?

Djetetu to neće stvarati poteškoće. U razredu se primjenjuje tzv. individualizirani pristup; učitelj/učiteljica djeci koja su već savladala gradivo, omogućuje rad na drugim, složenijim sadržajima.

3. Što znači «spremnost za školu» i koje vještine dijete treba savladati prije polaska u školu?

Uobičajeno je govoriti da je spremnost za školu pitanje razvoja intelekta i percepcije, no ona uključuje i ostale faktore kao što su pažnja, živahnost i sposobnost da se izdrži rad u školi i sl. S druge strane, za uspjeh u školi važna je i emocionalna i socijalna zrelost koja varira od djeteta do djeteta. Izuzetno je dobro da dijete razvije svoju samostalnost u korištenju toaleta, sa oblačenju, brige o svojim stvarima, da zna jesti bez pomoći, pravilno se ponašati u skupini vršnjaka i prema starijima. Dijete bi trebalo zapamtiti svoje ime i prezime, broj telefona i imena roditelja.

4. Kako kod djeteta razviti pravilan pristup školi?

Dijete poput spužvice upija sve vaše rečenice, a još više vaše radnje. Ne plašite ga školom, radije se pred njim s veseljem prisjetite svog boravka u školi, govorite o tome kako imate povjerenja u njega, kako će on uz trud savladati gradivo, od kupovine prvih stvari za školu napravite male rituale, posebno obilježite prvi dan škole. Kad krene školska godina, uključite se u školske aktivnosti koje su namijenjene roditeljima, svaki dan odvojite vrijeme u kojem ćete se posvetiti svom školarcu, iskazujte zainteresiranost, pohvalite svaki uspjeh vašeg malog đaka.

5. Primjećujem da se moje dijete boji škole.

Najvjerojatnije se radi o strahu od odvajanja. Mnoga se djeca prvih dana ili tjedana mogu osjećati tjeskobno, jer se susreću s mnogo novih stvari odjednom. Razgovarajte s njime, kako biste otkrili što ga najviše plaši – neka se boje da ih nitko neće dočekati kod kuće, druge je strah glasne djece i sl. Pomognite djetetu tako što ćete mu reći da ste se i vi bojali kao mali, i da ste taj strah prevladali i, s vremenom, jako zavoljeli školu. Isto tako, nemojte mu s početkom školske godine natovariti puno novih obveza (npr. nove vanškolske aktivnosti, nove obveze vezane uz kućanstvo i sl.) – dopustite mu da se navikne na novi raspored.

6. Moje dijete nije naviklo samo stjecati prijatelje, nije išlo u vrtić i nema iskustvo «života u grupi».

Povedite dijete u park ili na druženje s djecom iz susjedstva, pokažite mu kako se upoznajemo, kako se uključujemo u igru i sl. Zajedno se igrajte društvenih igara u kojima uvijek netko izgubi (npr. Čovječe ne ljuti se i sl.), jer na taj način dijete uči kako prebroditi prve poraze, ali uči i surađivati u igri. Isto tako, vrlo je važno naučiti dijeliti i poštivati tuđe stvari.

7. Dijete ne izgovara sve glasove točno, može li mu to predstavljati problem u školi?

Najmanje godinu dana pred polazak u školu trebalo bi obratiti pozornost na djetetov izgovor glasova. U slučaju da postoje teškoće, uputiti se logopedu. Svako odstupanje u govornom i jezičnom razvoju je znak da bi dijete moglo imati teškoće s usvajanjem čitanja i pisanja.

8. Moje je dijete razigrano i nema osjećaj za red.

Roditelj može pomoći djetetu razviti osjećaj odgovornosti tako da ga zamoli da svoje stvari uvijek stavi na određeno mjesto. Počnite s jednom ili dvije – npr. cipelama i jaknom. Nakon što ga pohvalite svaki put kad to napravi dobro i vi vidite da je taj dio «usvojio», možete nadodati nove zadatke. Nauči li kod kuće da sve ima svoje mjesto, lakše će mu biti u školi u kojoj se očekuje da izvršava radne zadatke. Važno je da dijete već tijekom neposredne pripreme za polazak u školu, dobije u svom domu vrijeme i prostor za neometani rad. Dovoljno je osloboditi jednu policu za školske knjige i pribor i osloboditi kuhinjski stol u jednom razdoblju dana te mu omogućiti da radi u relativnom miru. Važno je da to bude uvijek isto mjesto, da ga dijete doživi kao svoj prostor za rad. Za početak je dovoljno da dijete na tom mjestu rješava manje zadatke u razdoblju od pet minuta, a zatim da, neposredno pred polazak u školu, vrijeme pomalo produžimo do 30 minuta.

9. Moje se dijete uvijek rasplače kada doživi neuspjeh.

U našim školama, nažalost, još uvijek vlada natjecateljski stil poučavanja. Dobro je na vrijeme upoznati dijete s činjenicom da će ga u školi ocjenjivati i uspoređivati s drugom djecom. Posebno treba naglasiti da njegova uspješnost u školi neće utjecati na našu ljubav prema njemu. Ali mu, isto tako, pokažite da vježbanjem neke aktivnosti može napredovati u njoj i postati sve bolje, da je vrijedno truditi se. Društvene igre, kompjutorske igrice, tjelesne aktivnosti i sport izuzetno su dobre aktivnosti.

10. Što ako nakon škole nema nikoga kod kuće?

Ostanak djeteta samog kod kuće zajednički je problem djeteta i roditelja. Potrebno je dobro procijeniti je li vaše dijete spremno na to i dobro razmisliti o svim drugim mogućnostima brige za njega dok nije u školi. Svako dijete je individua i teško je reći kad je prava dob za samostalni ostanak kod kuće. Ako procijenite da je vaše dijete sposobno ostati samo (pa makar i kraće vrijeme) potrebno je s djetetom o tome porazgovarati i saznati njegovo mišljenje, učiniti sve što možete za njegovu fizičku sigurnost, smisliti način komunikacije s djetetom dok je samo (telefon i sl.), planirati, zajedno s djetetom, što će raditi dok bude samo. Najvažnije je ne pretjerati i ne iskorištavati spremnost djeteta da bude samo. Jeste li razmislili o produženim boravcima u školi (raspitajte se da li vaša škola to omogućuje)? Postoji li susjeda koja je spremna, uz malu naknadu, «pričuvati» školarca?

PRIPREMLJENOST DJETETA ZA POLAZAK U ŠKOLU

Postoje četiri područja sazrijevanja u kojima bi vaše dijete trebalo zadovoljiti određeni stupanj razvijenosti i zrelosti, kako bi moglo što lakše udovoljavati novim prohtjevima koji ga očekuju polaskom u školu. Osim intelektualnih sposobnosti (pamćenje, koncentracija i rezoniranje), važno je da posjeduje neke vještine i znanja kao i socioemocionalnu zrelost.

PODRUČJE SAZRIJEVANJA

TJELESNO

- sposobnost podnošenja tjelesnih i psihičkih napora koji se očekuju u školi,
- prosječna visina 117 cm (djevojčice), 120 cm (dječaci),
- prosječna težina oko 20 kg,
- dobro razvijeni osjetilni organi, naročito vid i sluh,
- primjerenog stupnja okoštavanja, mišićne snage i ima prve trajne zube.

PODRUČJE SAZRIJEVANJA

PSIHOMOTORNO

Sposobnost usklađivanja određene vrste pokreta s osjetnim podacima koje prima putem osjetilnih organa iz okoline.

VJEŠTINE:

Grafomotoričke:

- posjedovanje fleksibilnosti šake i prstiju, pravilno držanje olovke, linije su jasne, adekvatnog pritiska,
- sposobnost povlačenja linije od točke do točke po uzorku kao i ravne i kružne linije,
- sposobnost precrtavanja geometrijskih likova: kvadrat, trokut i romb,
- sposobnost pisanja svog imena velikim tiskanim slovima.

Predčitalačke:

- rastavljanje poznatih riječi na slogove,
- prepoznavanje i imenovanje s kojim glasom počinje i završava riječ,
- imenovanje riječi na zadani glas,
- prepoznavanje određenog glasa na početku riječi, na kraju riječi ili u sredini,
- rastavljanje jednostavne riječi na glasove,
- sastavljanje od pojedinih glasova jednostavnu riječ,
- prepoznavanje simbola slova i brojki.

Prostorni odnosi:

- razumijevanje prostornih odnosa (gore-dolje, ispred-iza, na, u, ispod-iznad),
- usvojenost orijentacije:
 - na tijelu (*desna/lijeva ruka, noga; desno/lijevo oko*),
 - u prostoru (*što je desno od njega, a što lijevo, odrediti smjer kretanja*),
 - na papiru (*što je na desnoj, a što na lijevoj strani papira*).

PODRUČJE SAZRIJEVANJA

INTELEKTUALNO

Primjereno razvijene psihičke funkcije: govor, pamćenje, percepcija, mišljenje i zaključivanje.

VJEŠTINE:

Koncentracija:

- zadržavanje na zadatku 15-20 min, dok trajanje igre može biti 60 min, uz kratke pauze.

Govor i rječnik:

- pravilno izgovaranje svih glasova,
- pravilno gramatičko izražavanje (množina, jednina, zamjenice, koristi padeže i rodove),
- verbalno definiranje jednostavnih pojmova (opis i čemu služe),
- verbalno iskazivanje po čemu su neke stvari, bića i pojave slični, a po čemu različiti,
- prepričavanje kraćeg doživljaja ili priče u pravilnom slijedu (uvod, tijek, završetak).

Numeričko poimanje:

- brojanje do 20, uz pokazivanje do 13,
- snalaženje u odnosima više, manje, oduzmi, dodaj,
- razumijevanje pojma skupa (pripadanje skupu, uspoređivanje, dodavanjem skup se povećava, a oduzimanjem smanjuje),
- u skupu do 10, dodavanje i oduzimanje za jedan, uz pokazivanje,
- povezivanje broja s količinom,
- mogućnost uspoređivanja predmeta mjereći ih (dulji, kraći, veći, širi).

Vremenski odnosi:

- razumijevanje odnosa prije/poslije, jutro, podne,večer, prije podne, poslije podne,
- poznavanje dana u tjednu te snalaženja na satu (puni sat).

Boje:

- prepoznavanje i imenovanje boja.

PODRUČJE SAZRIJEVANJA

SOCIO-EMOCIONALNO

Sposobnost da se u većoj mjeri kontroliraju emocije, kako emocije ne bi kontrolirale ponašanje:

- mogućnost kontroliranja emocija, posjedovanje emocionalnih kočnica,
- posjedovanje određene razine tolerancije na frustracije (omogućava ustrajnost u učenju, iako nije zanimljivo),
- sposobnost odgađanja zadovoljstva kako bi se postigao cilj (riješiti zadatak do kraja),
- sposobnost za suradnju s drugima (dogovor, kompromis),
- rješavanje sukoba na socijalno prihvatljiv način,
- motiviranost za sudjelovanje u društvenim igrama,
- zainteresiranost za igre na papiru, motiviranost za dobar uradak,
- razvijenost osjećaja samopouzdanja,
- prilagodljivost društvenim normama,
- samostalnost u određenim aktivnostima (adaptivne vještine):
 - **samozbrinjavanja** – samostalno se odijeva, obuva, veže vezice, samostalno koristi WC i samostalno jede,
 - **u prometu** - poznaje pojmove: semafor, zebra, kolnik, pločnik, poznaje osnovna pravila ponašanja u prometu,
 - **u komunikaciji** – poznaje i koristi običaje pozdravljanja, poznaje pravila ponašanja na ulici, u trgovini, zna kada i od koga može, ako je to potrebno, zatražiti pomoć,
 - **radne navike** – ima mala kućna zaduženja.

IGROM DO ŠKOLE

U školi se dijete mora prilagođavati jednostavnim (u početku za dijete teškim) pravilima ponašanja i rada: dijete mora biti pažljivo na satu, mora se naviknuti na suzdržanost i koncentraciju. Znete li da je igra najbolji način da ga na to pripremite? Ali, ne bilo kakva igra, nego ona u kojoj je dijete zaposleno, u kojoj razvija svoja osjetila i u kojoj stječe potrebne vještine. Pomoću igre mogu se neprimjetno razvijati pažnja, pamćenje i opažanje. Kroz igru se razvija sposobnost djeteta da sluša i da čuje što govori učiteljica/učitelj, da gleda i vidi što on/ona pokazuje.

Psiholog D. Elkonin kaže: «Dijete je teško prisiliti da mirno sjedi za stolom, da ne smeta drugima. Njegovu pažnju svaki tren nešto odvlači, ono postavlja pitanja i znatiželjno je. Ali ako u igri treba mirno sjediti, ono to čini bez velikog napora. Ovo se može objasniti time što mu u igri pravilo nije nametnuto, to je njegovo pravilo...».

„NE PRESTAJEMO SE IGRATI ZATO ŠTO OSTARIMO, OSTARIMO ZATO ŠTO SE PRESTANEMO IGRATI“

G.B. Show

IGRE ZA RAZVIJANJE PAŽNJE

Dopuni riječ

Igra sastavljanja riječi na slogove, ujedno je dobra priprema dijete za nastavu čitanja i pisanja. Za ovu igru dijete treba prvo uvježbati izgovor riječi po slogovima na svom imenu: Ma–ja, Mi–ro, a zatim na lakšim riječima: ma–ma, ba–ka, vo–da.

Ova se igra odvija uz dobacivanje loptice. Roditelj kaže jedan ili dva sloga i baci loptu djetetu. Dijete treba završiti riječ i samo, pošto kaže slog, baca loptu dalje.

Prepoznaj po zvuku

Nije lako naučiti djecu da uvijek slušaju i čuju. Za ovo su potrebna česta i sistematska vježbanja. Za vrijeme šetnji skrećite pozornost djeteta na raznovrsnost zvukova u prirodi, u šumi, gradu i, najzad, u svome stanu. Na ovaj će način dijete naučiti oslušivati i analizirati zvukove.

Iskoristi svaki trenutak

Dijete je već mnogo puta razgledavalo ilustracije u slikovnicama, enciklopedijama i knjigama i opisivalo što je na njima prikazano. U ovoj se igri za razgledanje nepoznate slike daje pola minute i u tijeku vremena slika se jednom – dvaput za kratko pokriva. Zadatak je djeteta da opiše što je na slici vidjelo. Na taj način razvijamo djetetovu pažnju, njegov rječnik te logično zaključivanje.

IGRE ZA RAZVOJ MOĆI OPAŽANJA

Omiljene razglednice

Igre sa slikama, razglednicama potiču razvoj pažnje, pamćenja, zapažanja. Razglednice se rašire po stolu. Zadatak djeteta je da što prije i brže odgovori na pitanja. Pitanja se, naravno, postavljaju ovisno o sadržaju razglednice, postepeno sve teža i teža. Npr., na kojoj razglednici ima više crvene ili plave boje; na kojoj više ljudi, biljaka ili životinja; gdje je prikazan rad, igra, sport; objasni zašto tako misliš.

IGRE ZA RAZVOJ GRAFOMOTORIKE

Igre za poticanje razvoja grafomotorike: modeliranje (plastelin, glinamol, tijesto), bojanje, nizanje perlica, otkopčavanje i zakopčavanje puceta, vezanje vezica, sakupljanje sitnih predmeta, građenje konstruktorima, origami, rezanje škaricama i ljepljenje sitnih dijelova, crtanje, spajanje linija.

IGRE ZA RAZVIJANJE GOVORA I RJEČNIKA

Najbolji su poticaji zajednička čitanja i pričanja priča.

GOVORNE VJEŽBE

Što sve može biti plave boje?
 Koje je voće crvene boje?
 Što se sve nalazi u kupaonici?
 Koje životinje imaju dvije noge?
 Opis životinja.
 Što sve u ovoj prostoriji počinje na glas s?
 Koje životinje žive u šumi?
 Što dolazi iza četvrtka?
 Što je prije ljeta?
 Kakav može biti stol?
 Što možemo raditi olovkom?
 Nabroji tri životinje koje počinju na glas m?
 Što je sve potrebno liječniku u njegovom radu?
 Što se može kupiti u trgovini na glas „k“?
 Kako bismo jednim imenom nazvali psa, mačku i hrčka?
 Kad dolaziš u vrtić?
 Koji glas se najviše čuje u riječima: stol, lisica, nos, sidro, usta?

Reci rečenicu na drugi način.
 Lutka je igračka – koje još igračke poznaješ?
 Dotakni lijevom rukom desno uho.
 Suprotnosti (veliko – malo, visoko – nisko, crno – bijelo, usko – široko)
 Kad idemo spavati?
 Kako se zove čovjek/žena koji podučavaju djecu u školi?
 Prepričaj priču.
 Stavi škarice ispred/iza olovke.
 Pronađi rimu (kruh-majmun-duh).
 Pokaži crni krug unutar bijelog kvadrata.
 Sastavi priču prema slici ili seriji slika.
 Idi u drugu sobu i s treće police donesi žutu knjigu.
 Sastavi priču iz vlastitog iskustva.
 Igra «kalodont» (reci riječ na završno slovo).
 Zatvori oči i reci koje zvukove čuješ.
 Govori glasno – tiho, visoko – nisko, brzo – sporo.
 Koje glasove čuješ u riječi mačka?

RAZVOJ PREDVJEŠTINA ČITANJA I PISANJA

Izrada kućne slovarice: na prazne papire, koje kasnije uvežete, zajedno s djetetom zalijepite jedno od slova abecede – djetetov zadatak je da na papire lijepi slike iz časopisa, koje predstavljaju predmete koji počinju na to slovo.

- A** igra na slovo na slovo – tko se može sjetiti dužeg niza riječi koje počinju ili završavaju određenim glasom,
- A** vježbe sinteze: što čuješ kad kažem : u-li-ca, n-o-s itd.,
- A** igra memori slova – igra se na isti način kao i memori sa slikama,
- A** igre prepoznavanja – koja je riječ duža, koja kraća,
- A** igre rimovanja – pronađimo riječi koje se rimuju,
- A** ispunjavanje radnih listića, razne vježbe pisanja olovkom.

IGRE ZA RAZVOJ POJMA BROJA (matematički sadržaji)

- 5 igrajmo se razvrstavanja, zbrajanja i oduzimanja – sakupimo kamenčiće, stare karte, čepove, kocke ili sl.,
- 5 u svakodnevnim situacijama, npr. u trgovini, zamolite dijete da vam doda tri naranče, dva kivija, četiri banane ili sl.,
- 5 naučite osnovne mjere (težina, duljina i sl.) tako da vam pomaže u kuhanju i pečenju,
- 5 igrajte – broj dana – svaki dan izaberete jedan broj, izradite ga od neobičnog materijala (npr. od tjestenine ili komadića starog časopisa), stavite ga na svima vidljivo mjesto (npr. hladnjak) i potom cijeli dan tražite taj broj (ako je to npr. br. 10, režemo sendviče na desetine, brojimo aute do 10, igramo se sa deset kockica i sl.),
- 5 učite matematiku pomoću tjestenine – šuplju, sirovu tjesteninu možete nizati na konac ili uže po zadanim brojevima, neka dijete pritom glasno broji,
- 5 u praznu kartonsku kutiju od jaja upišite broj s unutarnje strane svake udubine, neka dijete puni udubine s toliko zrna graha koliko je napisani broj,
- 5 igra Čovječe ne ljuti se ili sl.

IGRA ZA RAZVOJ PROSTORNIH I VREMENSKIH ODNOSA

Igra traženje skrivenog blaga, pokazivanje prema uputama i sl.

RAZVOJ EMOCIONALNE I SOCIJALNE ZRELOSTI

Što roditelj može učiniti na planu socio-emocionalnog razvoja i osamostaljivanja?

- 📊 Biti dosljedan u svom odnosu prema djetetovim obvezama (stvaranju radnih navika, kao npr. samostalno pospremanje igračkaka, odijevanje, hranjenje, pospremanje kreveta i sl.),
- 📊 dozvoliti djetetu, u određenoj mjeri i situacijama, da uči na svojim pogreškama (ako dijete previše zaštićujemo razvija se osjećaj manje vrijednosti),
- 📊 ukoliko radimo umjesto njega, dijete gubi interes za tu aktivnost (naučite ga da se samo počeslja, umije, opere zube, posprema svoje stvari; na taj način stječe sigurnost u sebe i ponosno je jer je samo nešto učinilo),
- 📊 važno je hvaliti dijete za sve što je pozitivno učinilo ili barem pokušalo učiniti, a izbjegavati kritike i kazne, jer one produbljuju osjećaj nesigurnosti, izazivaju strah od pogreške i kazne i utječu na sliku o sebi u negativnom smislu,
- 📊 kada tražite od djeteta da nešto napravi, objasnite mu to: "Pomakni ove igračke jer ne bih htio da netko padne preko njih.", a ne "Napravi to jer ja tako kažem."
- 📊 čak i kad ste ljuti na dijete, pokažite mu ljubav i poštovanje i nikad ne kritizirajte dijete, već njegovo ponašanje,
- 📊 svakodnevno razgovarajte sa svojim djetetom i slušajte ga, ali tako da stvarno čujete što vam govori (ne možete s njim razgovarati i usput prati posuđe, gledati TV ili nešto slično); slušanje je najbolji način da shvatite o čemu razmišlja, kako se osjeća, kako uči i shvaća stvari,
- 📊 odvojite vrijeme koje ćete kvalitetno provoditi sa svojim djetetom, pokušajte mu što češće pružiti priliku za nova iskustva jer će tako najlakše i spontano učiti o svijetu (otidite u muzeje, kazalište, knjižnice, ZOO vrt, izlete u prirodu i sl.),

- svakom djetetu potrebne su granice i jasna pravila da bi se osjećalo sigurno, no kod postavljanja pravila i granica treba paziti na uravnoteženost i "pravu mjeru" (nisu dobra niti prestroga, niti preblaga pravila),
- svakom djetetu igra je potreba, ono u igri najlakše uči, opušta se, zabavlja, razvija motoriku, maštu, mišljenje, surađuje, obogaćuje govor.

Još nekoliko savjeta koji su važni kod PRIPREME DJETETA ZA ŠKOLU

😊 **Dijete se mora pripremiti psihički i fizički**

Ukoliko dijete još nije usvojilo vještine samostalnog korištenja toaleta, svlačenja i oblačenja, vezanja cipela, samostalnog uzimanja jela i pića, potrebno ih je svladati prije polaska u školu.

😊 **Razvijte pozitivne stavove djeteta prema školi i učitelju**

Nemojte plašiti dijete učiteljicom, školom ili obvezama. Teško da će dijete biti motivirano za školu i sa zadovoljstvom ispunjavati nove obveze ako se škola pokazuje kao mjesto gdje ga čeka "strašna" učiteljica koja dijeli jedinice i gdje je sve samo rad, obveza i dužnost.

😊 **Naučite dijete na uspoređivanje i procjenjivanje**

Uspoređujte dijete prvenstveno s njim samim - napravite galeriju crteža ili drugih uradaka, pa zajedno usporedite koliko je u svojim kasnijim radovima napredovalo u odnosu na one ranije i sl. Govorite pozitivno o različitostima među djecom - netko bolje crta, netko pleše, netko je viši. Ne treba se bojati uspoređivanja, sve dok vaša ljubav i pažnja nisu uvjetovani zahtjevom da vaše dijete treba biti najbolje. Ukažite djetetu da ga najviše volite upravo takvo kakvo jest. Pokažite mu da je vrijedno truditi se te da vježbanjem možemo napredovati.

😊 **Razvijte radne navike djeteta u izvršavanju školskih obveza**

U svom rasporedu odredite vrijeme (za početak 15 min) kad ćete s djetetom crtati, bojati, čitati slikovnice, razgovarati i maštati, prebrojavati kamenčiće, igrati se plastelinom i tijestom i sl. Sve te zabavne aktivnosti stvaraju dobre preduvjete za čitanje i pisanje. Tada nemojte učiti čitati i pisati (osim ako dijete ima jaku želju) već uživajte i stvarajte atmosferu u kojoj se "radi" sa zadovoljstvom. Puno se igrajte s djetetom, posebno društvenih igara u kojima se uče pravila i poštuje red. Uz takve će igre dijete naučiti prihvaćati pobjedu i poraz. Zapamtite da je igra, koliko god to neobično zvuči, najbolja priprema djeteta za školu.

😊 **Na vrijeme i u dobroj atmosferi izvršite tehničke pripreme**

U odabir školskog pribora uključite i dijete. Zajedno dogovorite izbor torbe, pernice, papuča, papira za umatanje i sl. Vi odredite cijenu i kvalitetu, a dizajn, boju i slične stvari prepustite djetetu na izbor. Bude li se osjećalo uključeni kod izbora, vjerojatnije je da će se o školskom priboru brinuti pažljivije. Obavijestite dijete o promjenama koje ga čekaju, upoznajte ga s osobama koje će o njemu brinuti dok se vi ne vratite s posla, zajedno prođite nekoliko puta put do škole, osigurajte mu maksimalnu zaštitu u stanu ako ostaje sam, na vidljivo mjesto zapišite važne brojeve telefona, osigurajte osobe kojima se može obratiti u slučaju potrebe (npr. susjeda ili mama nekog školskog prijatelja), pokažite mu kako se koristi telefonska govornica i slične stvari koje su važne za djetetovu sigurnost.

UČENJE I STJECANJE RADNIH NAVIKA

Učenje se povezuje s širokim spektrom ponašanja kojima se usvajaju nova znanja i vještine. Ponekad je taj proces spontan, nesvjestan (učenje opažanjem i oponašanjem), no najčešće se riječ učenje povezuje sa školom, knjigama, i procesom u kojem svjesno nastojimo usvojiti, tj. zapamtiti određeno gradivo.

Djeca vrlo polako razvijaju naviku samostalnog učenja i uče svojim tempom. Cilj je da roditelj pouči dijete kako da se osjeća kompetentno i pozitivno vezano uz svoje učenje. Ne postoji čarobni recept, postoje načini kako možete pomoći svom djetetu u planiranju vremena, pisanju zadaća i dobivanju najveće koristi od školovanja.

Roditelji i djeca školske dobi značajan dio zajedničkog vremena provode u aktivnostima, raspravama, razgovorima i dogovorima vezanim za školski rad. U tim je situacijama korisno da roditelj ima spoznaju o tome koja su njegova ponašanja za dijete poticajna, a koja sigurno neće doprinijeti boljem školskom uspjehu i razvoju djeteta. Roditelji trebaju preuzeti ulogu voditelja u procesu učenja svog djeteta, samo će tako učenje postati zadovoljstvo, a ne napor za dijete i za samog roditelja.

S ciljem boljeg i uspješnijeg poučavanja djece, roditelji bi trebali:

- ☺ djeci često čitati i pričati im priče,
- ☺ pobrinuti se da učenje izaziva samo pozitivne osjećaje,
- ☺ trud doživljavati kao postignuće,
- ☺ ne miješati trud s uspjehom,
- ☺ shvatiti da su uspjeh i neuspjeh relativni pojmovi ,
- ☺ shvatiti da su pogreške i neuspjeh prilike za učenje,
- ☺ biti strpljivi s djecom i ohrabriti ih u nastojanju da uče,
- ☺ biti pozitivno čvrsti kad dijete pokušava izbjeći školske obveze,
- ☺ redovito ohrabrivati i hvaliti sposobnosti i obrazovne napore djece,
- ☺ pokazati naglašeno zanimanje za odgojno-obrazovni razvoj svog djeteta,
- ☺ ostati smireni i opušteni u svim situacijama,
- ☺ u kući odrediti mirno mjesto za učenje,
- ☺ pomoći djeci da samostalno obavljaju svoje zadatke,
- ☺ pomoći djeci da budu sređena i uredna,
- ☺ pomoći djeci da prevladaju frustraciju kad učenje postane teško,
- ☺ naučiti djecu da pozitivno govore o sebi,
- ☺ naučiti djecu da se opuštaju,
- ☺ pokazati djeci kako da sastave popis zadataka koje trebaju obaviti,
- ☺ naučiti ih kako da na jednostavan način rasporede vrijeme,
- ☺ naučiti ih kako učiti,
- ☺ kod djece razviti pozitivan stav o domaćoj zadaći,
- ☺ poznavati vlastita ograničenja i ne prenositi ih na djecu.

KAKO POMOĆI DJETETU DA LAKŠE UČI

Uvažite sposobnosti svoga djeteta

Mnogi misle da dijete nije inteligentno ako ne postiže uspjeh u školi, što je vrlo ograničeno shvaćanje inteligencije. Isto dijete može pokazati vještinu u sportu, spretnost u rastavljanju i sastavljanju nekog mehaničkog predmeta. Obiteljsko je i kućno okruženje ono što najviše određuje djetetovo postignuće u školi. Djeca od roditelja trebaju čuti samo pozitivne poruke.

Učinite učenje pozitivnim

Prvi zahtjev koji se postavlja ako učenje želimo učiniti pozitivnim, jest da djecu ne ismijavamo, ne korimo, ne kažnjavamo tjelesno, da nismo kritični, cinični i ne uspoređujemo ih s drugima. Zapravo, ne smijemo umanjivati njihovu vjeru u sebe. Drugi je zahtjev da bude što više ljubavi, ohrabivanja, pohvala, odobravanja, vjere u njihovu sposobnost, humora, pozitivne čvrstoće, drugim riječima, svojim ponašanjem trebamo učvrstiti vjeru djece u sebe.

Budite model za učenje

Naši stavovi o obrazovanju pomažu im oblikovati njihove. Kad roditelji pokažu ljubav prema učenju, sami pohađaju tečajeve, ako si odrede vrijeme za učenje, ako s uzbuđenjem govore kakvo obrazovanje planiraju za svoju djecu, ako smireno pristupaju ispitivanju i ocjenjivanju, tada njihova djeca imaju veliku prednost s obzirom na vlastiti odgojno-obrazovni razvoj. Kada djeca počnu oponašati te pozitivne roditeljske aktivnosti, važno je hrabriti ih pohvalama i nagradama.

Pomognite svome djetetu da samo vodi brigu o učenju

- ☺ Razvijajte kod djeteta odgovornost za izvršavanje svojih obaveza; važno je uložiti napor i pažnju, a ne samo “sjediti uz knjigu”,
- ☺ razvijati naviku učenja tako da dijete uvijek uči i piše zadaću na istom mjestu u isto vrijeme jer lakše svladava početni otpor,
- ☺ mjesto na kojem dijete uči mora biti prostrano i osvijetljeno te osigurani mir i tišina, a na radnom stolu ne bi trebalo biti ništa što odvlači pažnju od učenja,
- ☺ motivacija isključuje dosadu i umor; motivirajte ga tako da gradivo povežete s nečim što voli ili predvidite neku nagradu za dobro odrađen posao, a ciljevi neka budu realni, jer u protivnom dolazi do frustracija; svakako pazite da ne preopterete dijete drugim obvezama (slobodne aktivnosti),
- ☺ dijete se mora dobro osjećati i biti odmorno; stoga mu dopustite da se odmori po dolasku iz škole i pomozite mu da se oslobodi neugodnih osjećaja,
- ☺ napravite plan (kada i koliko učiti) i program (sadržaj i gradivo koje treba usvojiti), predvidite vrijeme za učenje, aktivnosti, igru i sl.

Razvijajte kod djeteta odgovornost i samostalnost vezane uz učenje

Dijete često misli kako su mnoge stvari u njegovom životu izvan njegove kontrole, kako o svemu što mu je važno odlučuju roditelji, odrasli.

PISANJE DOMAĆE ZADAĆE I UČENJE

- ☺ **Nemojte pisati zadaću, pročitati lekciju umjesto vašeg djeteta, zapisati sažetak i dati mu da ga nauči** - ako dijete uči po vašim sažecima, učiti će mehanički, gradivo će brzo zaboravljati, a kada mu učitelj postavi pitanje drukčije nego vi, neće znati odgovoriti. Objasnite djetetu da je naučeno u početku potrebno dosta ponavljati kako bi se što duže zadržalo u pamćenju. Za to se mogu iskoristiti i kratki trenuci slobodnog vremena poput šetnje/vožnje do škole, čekanja autobusa itd. Najviše se isplati pravilo aktivnog učenja – učenja s prepričavanjem gradiva svojim riječima. Omogućite djetetu da uči i izvan kuće i škole. Uputite ga u knjižnicu, na slobodne aktivnosti i sl.
- ☺ **Nemojte lebdjeti nad djetetom, ali mu budite blizu** - imajte na umu da je to njihova domaća zadaća, ne vaša, ali budite dostupni ako vas dijete treba.
- ☺ **Potaknite dijete da pita sve što mu nije jasno** - djetetu objasnite ono što mu nije jasno, ukažite mu na pogreške koje radi i potaknite ga da ih samo ispravi. Ono što se uči poželjno je učiniti što razumljivijim i smislenijim, npr. povezati ga sa starim znanjem, smisliti neke asocijacije uz gradivo i sl. jer je najteže učiti bez razumijevanja.
- ☺ **Obratite pažnju na ono što vaše dijete voli** - obratite pažnju na to kako vaše dijete uči; kada se susretne s nekim problemom, znat ćete na koji način mu možete pomoći da ga shvati. Djeca koriste različite načine učenja – neka vole učiti tako da gledaju slike i crtaju, neka vole učiti taktilnim iskustvom, pa slažu kocke ili različite predmete, neka vole auditivno učenje, pa najviše pažnje obraćaju na ono što čuju.
- ☺ **Važno je naučiti dijete da procijeni što je bitno** - takvi sažeci su važni jer predstavljaju smisljeni kostur oko kojeg se kasnije s lakoćom "hvataju" detalji.
- ☺ **Povežite ono što dijete uči sa svakodnevnim životom** - pokušajte učiniti učenje dijelom svakodnevnog iskustva vašeg djeteta. Primjerice, kada kuhate možete, dok važete namirnice, ponoviti s djetetom mjere koje je učilo u školi. Ili se možete, dok vozite, igrati brojanja prometnih znakova. Pazite da se uvijek radi o razmjeni – slušajte ideje vašeg djeteta; nemojte mu samo «ulijevati informacije u glavu».
- ☺ **Vježbajte ono što vaše dijete uči u školi** - mnogi učitelji potiču roditelje da na opušten način ponove s djetetom ono što su učili u školi i da vježbaju ono što mu najslabije ide. To niti slučajno ne znači „drilanje“, već ponavljanje učenog ili pak pomoć u onome što dijete nije u potpunosti svladalo.
- ☺ **Odvojite vremena za čitanje s djetetom** - čitajte na glas redovito, čak i starijoj djeci. Ako se vaše dijete opire čitanju, čitanje na glas omogućit će mu da dođe u doticaj s dobrom literaturom i da se više zainteresira za čitanje. Ili, možete vi na glas pročitati jedno poglavlje, pa sljedeće poglavlje dijete čita samo itd. Neka dijete odabere knjigu koja mu se sviđa.

- ☺ **Pokažite djetetu gdje može naći dodatne informacije (internet, knjižnica i sl.).**
- ☺ **Nemojte preopteretiti dijete** - pazite da ne preopteretite dijete silnim obvezama i slobodnim aktivnostima. Vaš je zadatak da promatrate svoje dijete i da budete sigurni da ono zaista uživa u svemu tome. Ako primijetite da ne uživa, izbacite nešto iz rasporeda.
- ☺ **Napravite pauzu** - ako vaše dijete kaže: «Ja to ne mogu!» i baci olovku, napravite malu pauzu. Možda mu treba malo vremena da se «ispuše». Vratite se za pet minuta i počnite ponovo. Tih pet minuta može vas spasiti od sata mučenja oko zadatka, a također pruža djetetu priliku da «sačuva obraz» i počne ponovo, bez da i spominje prijašnje teškoće.
- ☺ **Dozvolite djetetu da pogriješi** - teško je ne ispraviti djetetovu domaću zadaću, ali većina učitelja ne traži to od vas osim ako dijete to samo ne zatraži. Učitelji uglavnom žele znati što razumije dijete, a ne roditelj.
- ☺ **Budite svjesni da školske obveze uvijek sa sobom nose konflikte** - nitko nije odgojio dijete bez borbe oko domaće zadaće. Ponekad je djeci sve to zabavno i zanimljivo, ponekad im je to samo obveza koju moraju napraviti i vi im morate pomoći da nađu način kako će to napraviti.
- ☺ **Pohvalite svaki djetetov uspjeh, a pogotovo trud i napredak** - važnije je da je dijete spremno uložiti napor da bi riješilo zadatak i da je napredovalo, nego kakvu je ocjenu dobilo.

KAKO RAZGOVARATI S DJETETOM O ŠKOLI

Mnogi roditelji kažu da im je teško razgovarati s djetetom o školi. Roditelj postavi pitanje, a dijete obično odgovori s «da» ili «ne», eventualno se pojavi i neko «ništa». Pitanje: «Kako je danas bilo u školi?» frustrirajuće je i za djecu i za roditelje – roditelji nikada ne dobiju odgovor koji žele, a često i ne razumiju koliko je to pitanje u stvari teško. Roditelj ovim pitanjem od djeteta traži da sumira cijeli dan, ali djeca ne sumiraju na jednak način kao odrasli, pa zbog toga većina djece odgovori samo «dobro» ili čak izbjegne odgovor. Nakon toga roditelji često ponovno postavljaju pitanje, ne znajući kako ga drukčije postaviti, i tu dolazi do problema.

Na sreću, postoje neki jednostavni načini kojima se ovaj razgovor može olakšati. Primjerice, roditelj može pitati: «Što je bilo zabavno?», ili «Je li vam učitelj objasnio zadaću iz matematike?», ili «Kako je bilo na nogometu?». No, uspješan razgovor o školi ide dalje od postavljanja pitanja – ne želimo saznati samo kakav im je bio dan, želimo pomoći djeci da sami rješavaju probleme, da samostalno uče. Ugodni razgovori pomažu djeci da uvide da je roditelju stalo do njih, do toga što im se događa, da je roditelj tu ako djetetu zatreba pomoć i podrška. Mlađa djeca često sama, kroz svoje komentare, kažu što je bilo u školi, ali preskoče dosta toga što roditelji smatraju bitnim. Kako biste potakli komunikaciju, možete pitati svoje dijete: «Što ste danas crtali?» ili «Koju pjesmicu ste danas pjevali?». Možete komentirati to što uče, npr. «Danas ste učili slovo D. Tetino ime počinje sa D – Dijana. Koja još riječ počinje sa D?». Nemojte se zabrinuti ako vaše dijete nije raspoloženo za razgovor, neka će djeca pokazati što su radila u školi koristeći igru ili crtež.

U prvim tjednima polaska u školu potrebno je pažljivo komunicirati s djecom i oslušivati i primjećivati, ne samo što verbaliziraju, nego obratiti pozornost i na neverbalnu komunikaciju.

Za dijete je škola najveće opterećenje i s njime se ono bori niz godina. Ono može pokazati smetnje u svom stavu prema školi, ako ima bilo kakve teškoće u svladavanju problema. U školi će smetnje pokazati čak i onda kada ih ne pokazuje ni na kojem drugom području.

Određene smetnje u ponašanju dijete može iskazati na razini emocija, raznim fizičkim manifestacijama te u postupcima prema sebi, drugima ili predmetima.

Većina problema u ponašanju prolazna su faza u razdoblju odrastanja i na njih je samo potrebno na vrijeme reagirati. Najčešći uzrok im je, ukoliko se pojave u samom početku polaska u školu, neadekvatna komunikacija u obiteljskom okruženju, a kada se pojave par tjedana nakon polaska u školu, uzrok leži u školskom okruženju.

Učestali oblici ponašanja koji se mogu pojaviti:

EMOCIONALNI	PONAŠAJNI	FIZIČKI
želi biti centar pažnje odraslih	razbijanje stvari i igračaka	grizeње noktiju
srđba na najmanji povod	hiperaktivnost	sisanje prstiju
krivicu pripisuje drugima	agresivnost prema mlađima ili starijima	noćno ili dnevno nekontrolirano mokrenje (enureza)
pretjerana briga o izgledu	krađa	nekontrolirano zadržavanje stolice (enkopreza)
razdražljivost, nestrpljivost		mucanje
laganje		tikovi
razni strahovi		
noćni strah		
smetnje sna		
nesnalaženje s vršnjacima		
usamljenost		

U pogledu učestalosti pojedinih psihosomatskih smetnji, više su zastupljene one smetnje kojima dijete na neadekvatan način manipulira s okolinom, a da se pri tome ti simptomi ne odražavaju direktno na dijete, kao što je to kod tikova, nekontroliranog mokrenja i nekontroliranog zadržavanja stolice.

Budući da je škola mjesto življenja i rada i ima snažniji utjecaj na mlade od bilo koje druge ustanove osim obitelji, nužna je bliska suradnja školskog liječnika sa školskim osobljem, osobito razrednicima i stručnim službama škole, kao i s roditeljima ili starateljima djeteta. Povezanost između djetetova ponašanja i školskog uspjeha postoji, jer oboje imaju zajedničke uzroke, dijelom u psihofizičkim osobinama djeteta, dijelom u njegovoj okolini. Samo od djeteta koje osjeća emocionalnu sigurnost, koje ima vjeru u sebe i koje zna da je voljeno, moguće je očekivati pozitivne rezultate u školskom učenju.

TEŠKOĆE S UČENJEM

Kako prepoznati da nešto nije u redu?

Promjene u ponašanju, naročito na emocionalnoj razini, još su jedan od znakova upozorenja. Kod prvih znakova neizvršavanja školskih zadataka i izostajanja s nastave trebate odmah reagirati.

Što s djecom koja odbijaju učenje?

Nekoliko je razloga zbog kojih djeca školu i školske zadatke prihvaćaju s negativnim predznakom. Možda vaše dijete ima problema u prilagodbi s ostalim učenicima ili s nekim od profesora. Jedan od problema može biti i neki od predmeta koji teže svladava i razumijeva, ili pak za količinu uloženog rada ne dobiva nagradu. Ne zaboravite da problemi mogu biti i emocionalne prirode. Možda vaše dijete muči nešto nevezano za školu, obiteljske razmirice, razočaranje u nekom od izvanškolskih hobija ili slično. Dakle, na vama je da točno odredite uzrok i postepeno rješavate problem. Rijetko školski neuspjeh može biti posljedica neke od specifičnih teškoća u učenju.

Razlikujemo specifične i nespecifične teškoće s učenjem.

Nespecifičnima je uzrok vanjske prirode.

Nerijetki su slučajevi kada djeca imaju probleme u učenju i ponašanju zbog raznih razloga izvana. Na primjer, dijete može imati teškoće u početnom školovanju zbog nedovoljne pripremljenosti za sustavno usvajanje školskog gradiva. Teškoće mogu nastati i zbog drugih razloga: neadekvatne metode poučavanja koje nisu u skladu s psihologijom dječjeg učenja od konkretnog prema apstraktnom, nepodudaranja stila učenja i stila poučavanja, nestabilna emocionalna klima u obitelji i dr. Česti je razlog nepažljivosti malog djeteta dosada. Spoznajna i emocionalna inteligencija djeteta mogu imati različitu brzinu sazrijevanja, pa tako spoznajno bistro dijete može biti emocionalno nezrelo za školovanje. Učitelji trebaju imati u vidu da predškolci i prvaši imaju ubrzan moždani metabolizam (njihov mozak sagorijeva glukozu pet puta brže, nego mozak odrasle osobe), pa djeca u toj dobi često nisu u stanju dugo sjediti u mirnom položaju i dugo zadržavati pažnju na istom objektu. Takva su stanja privremena i prirodna.

Ozbiljne prepreke u školovanju stvaraju nedovoljno promišljene metode i programi poučavanja u početnim razredima. U mnogim slučajevima djeca ne dobivaju dovoljno taktilno-manipulativnih iskustava s trodimenzionalnim edukativnim materijalima. Često je narušen prijelaz od konkretnog prema apstraktnom, od lakšeg prema složenijem, od poznatog prema nepoznatom. U nepovoljnim uvjetima poučavanja (uz nezdravu ishranu i pasivan izvanškolski život) djeca s blagim biološkim odstupanjima imaju ozbiljne teškoće u učenju. Danas je znanstveno dokazano da je mladi mozak veoma osjetljiv na vanjske podražaje. U povoljnim uvjetima prirodnog i obogaćenog okruženja, djetetov mozak raste i napreduje (čak i kada ima biološka odstupanja). U nepovoljnim uvjetima (psihološki pritisak, dosadno nestimulativno okruženje bez prilika za aktivno samostalno istraživanje, nezdrava ishrana i/ili neadekvatno poučavanje) čak i najzdraviji mozak prestaje napredovati. Za uklanjanje nespecifičnih teškoća potrebno je otkriti uzrok i promijeniti okolnosti koje su to izazvale i poteškoće će nestati.

Specifične teškoće imaju biološku osnovu koja se nalazi unutar djeteta. To su **dislalia, disleksija, disgrafija, diskalkulija, hiperaktivnost**.

DISLALIJA je naziv za poremećaj izgovora. Označava neprecizan ili pogrešan izgovor glasova (artikulaciju), a može se očitovati kao izostavljanje nekog glasa (omissio), njegova zamjena nekim drugim glasom (supstitutio), iskrivljen izgovor određenih glasova (distorsio) te dodavanje glasova nekim riječima ili skupina glasova (additio).

Smatra se kako razvoj govora traje čak do devete godine. Pri pojavljivanju i usvajanju glasova vlada određeni red, tj. glasovi imaju svoju razvojnu liniju. Prvo se pojavljuju samoglasnici: a, e, i, o, u, zatim suglasnici: p, b, m, t, d, n, k, g. Nadalje, dijete u dobi od tri godine može pravilno izgovarati sljedeće glasove: j, f, v, h, l, a, e, i, o, u, a glasovi: s, z, c, š, ž, č, ć, đ, dž, r, lj, nj još mogu biti nejasni dok dijete ne navrši četiri godine. Pogrešan izgovor glasa r tolerira se do dobi od četiri i pol godine. Nepravilan izgovor glasova tolerira se u obliku zamjena i iskrivljenog izgovora glasova do tri i pol ili četiri godine. Nakon navršene treće godine života više niti jedan glas ne smije biti izostavljen u govoru. Izostavljanja se mogu još javiti jedino u leksičkim dislalijama, budući da dijete još uvijek nije sigurno u fonetski sastav riječi. Dijete starije od pet godina trebalo bi sasvim ispravno izgovarati sve glasove materinjeg jezika.

Dislalije dijelimo na organske i funkcionalne.

Organske dislalije

Uzrok organskim dislalijama jest neki poremećaj u anatomiji organa koji sudjeluju u artikulaciji govora, npr:

- 😊 kratak jezik,
- 😊 slabije pokretan jezik,
- 😊 zubni poremećaji,
- 😊 velik, zadebljan jezik (makroglosija),
- 😊 rascjepi nepca,
- 😊 rascjepi čeljusti,
- 😊 rascjepi usnice,
- 😊 druge malformacije jezika i čeljusti.

Funkcionalne dislalije

Funkcionalne dislalije najčešće su uzrokovane poremećenom funkcijom sluha (oštećenje sluha za tipičnu frekvenciju za neki glas), mogu biti uzrokovane i drugim uzrocima kao što su loš fonematski sluh, loš govorni uzor, dvojezičnost, dječji govor i sl. U ovu skupinu ubrajamo i dislalije kojima ne znamo uzrok. Dislalije se mogu pojaviti i pri usporenom govornom razvoju kao jedan od mnogobrojnih simptoma.

Poremećaj izgovora glasova potrebno je ispraviti u ranom djetinjstvu kako se dijete s polaskom u školu ne bi susrelo s dodatnim nepotrebnim poteškoćama (teškoće kod usvajanja čitanja i pisanja, zadirkivanje vršnjaka...) ali i zbog činjenice da vježbe imaju veću uspješnost i manje traju kod mlađe djece. Poremećaji izgovora ispravljaju se na individualnim logopedskim terapijama. Logopedska terapija traje najmanje pola sata i odvija se dva do tri puta tjedno, ovisno o jačini poremećaja i dobi djeteta. Za uspješnost terapije od velike je važnosti i suradnja roditelja koja se očituje u ponavljanju i učvršćivanju onoga što je dijete naučilo kod logopeda te redovitosti pohađanja vježbi.

DISLEKSIJA se opisuje kao trajni poremećaj u pisanom jeziku, u svladavanju čitanja, pisanja, dijelom i računanja, zbog nemogućnosti pravilnog dekodiranja pojedinih riječi, čime se bitno narušava preciznost i brzina čitanja te dobro razumijevanje pročitano. Disleksija ne nastaje zbog načina poučavanja ili smanjenih intelektualnih sposobnosti. Ona se u djece najčešće otkriva u prvim godinama školovanja, bitno narušava proces stjecanja i pokazivanja znanja u školi i stoga postaje teškoćom u učenju.

Osobitosti djeteta s disleksijom najvidljivije se očituju u osnovnim školskim vještinama, čitanju, pisanju ili računanju, ali i u kratkoročnom pamćenju kao i težem slijeđenju niza radnji. Pokazuju dezorganiziranost u vremenskim, prostornim ili motoričkim sljedovima.

Specifične teškoće povezane s čitanjem

- A teškoće u povezivanja slovo - glas (grafema - fonem),
- A teškoće u povezivanju glasova i slogova u riječi,
- A strukturalne pogreške - premještanje ili umetanje (vrata-trava, novi-vino),
- A zamjene grafički sličnih slova (b-d, b-p, m-n, n-u, a-e, s-z, š-ž, dobar-bodar, bebica-dedica, bili-pili, nema-mene),
- A zamjene glasovno sličnih slova (d-t, g-k, b-p, z-s, drži-trž, brati-prati, grije-krije),
- A zamjene slogova (on-no, ej-je, mi-im, do-od),
- A zamjene riječi - pogađanje (mračni-mačka, dobar-obad),
- A dodavanje slova i slogova (brada-barada, mrkva-markva, brod-borod),
- A ponavljanje dijelova riječi (nasmijanini, ramemena),
- A teškoće u praćenju slovnog ili brojčanog niza (slon-soln, 12-21),
- A teškoće u slijedu smjera čitanja (gore-dolje, lijevo-desno),
- A vraćanje na već pročitani red,
- A izostavljanje riječi i cijelih redaka,
- A čitanje jedne riječi na nekoliko pogrešnih načina.

Nespecifične teškoće (mogu ih imati i djeca koja nemaju disleksiju)

- A sporost, različite blokade i stanke,
- A poremećen ritam i izražajnost čitanja,
- A nejasna i površna artikulacija,
- A čitanje napamet i po prilici,
- A slabo razumijevanje pročitano.

Specifične teškoće povezane s pisanjem

- A teškoće u povezivanju glas - slovo,
- A zamjene grafički ili glasovno sličnih slova,
- A produljeno "zrcalno" pisanje slova ili brojki,
- A strukturalne pogreške (umetanje, dodavanje, premještanje),
- A izostavljanje slova, dijelova riječi ili riječi,
- A teškoće u slijedu smjera pisanja.

Nespecifične teškoće (mogu ih imati i djeca bez disleksije)

- A sporost, neurednost u radu, slabija čitljivost rukopisa,
- A teškoće pri uporabi pravopisnih i gramatičkih pravila,
- A narušen osjećaj za pravilno slaganje rečenica.

Plomin je lijep mali grad u Istri.
 U njemu ima puno lijepih, starih
 kuća i jedna palača. Uz gradske
 vrata smještena je lobača. U njoj
 su se sastajali stanovnici
 Plomina i o svemu dogovarali.
 U Plominu ima dvije vrbe:
 velike i male. Nekad davno
 postojale su i zidine, sada se
 od njih vide samo ostaci iz
 Plomina vide se more, ali se
 nemože kupati jer je more
 plitko. Uta Dorina tamo ima
 restoran, gdje se
 se dohva Bukalice!

Disleksija je moguća u svim stupnjevima, od blažih, umjerenih i težih. Najviše graniči s posebnim jezičnim teškoćama, često kao posljedicu ima poremećaje pažnje. Može biti znatno umanjena odgovarajućom terapijom kao i individualiziranim pristupom u nastavi. Za razliku od drugih teškoća u učenju, u povoljnim uvjetima okoline (koji su podržavajućeg i angažiranog tipa), ne umanjuje i ne sprječava uspješno stjecanje znanja.

DISGRAFIJA - specifična teškoća u pisanju - nesposobnost djeteta da savlada vještinu pisanja (prema pravopisnim i gramatičkim načelima materinjeg jezika), koja se ispoljava u mnogobrojnim tipičnim greškama.

Fonološke disgrafije

U pismenim radovima djece one se očituju na razini slova i sloga, a prepoznamo ih po mnogobrojnim zamjenama i miješanjima slova, odnosno glasova sličnih po zvučenju i izgovaranju.

A Artikulatorno-akustička disgrafija

Dijete neispravno izgovara glasove i svoje pogreške iz izgovora prenosi u pisanje (npr.: "gora - kora", "rijeka - jeka" itd.)

A Fonemska (akustička) disgrafija

Dijete ima teškoće u međusobnom slušnom razlikovanju glasova koji se slično izgovaraju i zvuče (na primjer: "tavno" umjesto "davno", "sagonetka" umjesto "zagonetka", "šisalka" umjesto "šišarka" itd.)

Jezične disgrafije

A Disgrafija jezične analize i sinteze

Najčešći oblik disgrafije. U njegovoj osnovi leži neformiranost jezične analize i sinteze na različitim stupnjevima (na primjer: "za plakao", "ja je", "nadrvo", "pas tele boja" umjesto "pastelna boja", "svakamen" umjesto "svaki kamen", "tamrlja" umjesto "tamna mrlja", "glupatka" umjesto "glupa patka")

A Disgramatična disgrafija

Uglavnom se očituje u pogreškama na razini rečenice. Tu vrstu disgrafije često susrećemo u djece koja u predškolskoj dobi nisu stekla dovoljnu jezičnu zrelost. Ipak, susrećemo je i u pismenim radovima djece s dobro razvijenim i gramatički ispravnim usmenim govorom. To su obično djeca s teškoćama u kratkoročnoj slušno-govornoj memoriji i pažnji (npr: "medvedni rep", "vodna biljka", "olujano more", "veliko plavo mrlja", "njega nije zadovoljavalo život na selu).

Vizualna disgrafija

Vizualna disgrafija povezana je s teškoćama u vizualno-prostornoj percepciji, analizi i sintezi vizualno-prostornih podataka i prostornog razlikovanja. Djeca s tim oblikom disgrafije imaju uglavnom dobro razvijeni usmeni govor. Gotovo nikada ne upotrebljavaju ili u govoru miješaju prijedloge "ispred", "iza", "iznad", "između", parove pridjeva "tanak-debeo", "uzak-širok", "kratak-dugačak", "visok-nizak" i sl. Iako skoro sva djeca s poremećajem u čitanju i pisanju teško usvajaju pojmove "lijevo-desno", za ovu kategoriju djece taj je zadatak osobito naporan.

Dijete veoma teško usvaja grafički oblik (optičku sliku) pojedinih slova, a u kasnijim razredima miješa vizualno slična slova. Većina djece imaju iste teškoće i u svladavanju čitanja (vizualna disleksija). Tako se, na primjer, pisana slova "n" i "u" i tiskana "b" i "d" razlikuju samo položajem u prostoru (isti oblik je drugačije okrenut u prostoru u odnosu na promatrača). Teškoće, odnosno greške, nisu povezane s neznanjem pravopisa i trajno su prisutne.

Motorička disgrafija

Motorička disgrafija je povezana s nedovoljnom razvijenošću osjetljivih motoričkih funkcija, a očituje se trajnim i brojnim miješanjima slova prema bliskosti njihova načina pisanja i u nestabilnom, nečitljivom rukopisu. Pišu sporo, brzo se umaraju, a kada pišu brzo, čine i mnogo drugih njima netipičnih pogrešaka. Njihov je rukopis obično neravan, neujednačen (neka slova su veća, a neka manja, mijenja se nagib pisanja). Što dijete duže piše, to je kvaliteta lošija.

DISKALKULIJA

Pod diskalkulijom podrazumijevamo skup specifičnih teškoća u učenju matematike i u obavljanju matematičkih radnji. Takva odstupanja stvaraju ozbiljne teškoće u ovladavanju matematikom bez obzira na dovoljni stupanj spoznajnog razvoja, normalno funkcioniranje osjetila te povoljne uvjete redovnoga podučavanja. U djece s diskalkulijom postoji očiti nesrazmjer između mentalne dobi djeteta i tzv. matematičke dobi. Matematičke sposobnosti znatno su ispod prosjeka, dok su opće mentalne sposobnosti normalne. U osnovi diskalkulije je izmijenjeni ili usporeni razvoj određenih sustava i specifičnih dijelova mozga koji odgovaraju za matematičke sposobnosti. Djecu s diskalkulijom prepoznajemo po tome što čine mnogo neuobičajenih, odnosno specifičnih grešaka.

Neispravna upotreba brojeva pri čitanju, pisanju i računanju

Dijete zamjenjuje jedan broj nekim drugim. Takve zamjene nemaju nikakve veze s teškoćama u razumijevanju pojma broja. Greške zamjene se događaju kako u čitanju, pisanju brojeva, tako i pri upotrebi kalkulatora.

Greške "zaglavljivanja"

Dijete ponavlja isti broj ili radnju više puta i nije u stanju preći na sljedeći korak kako u pisanju, tako i u računanju. Naprimjer, ako je u prvom zadatku na stranici bio znak "+", dijete zbraja u svim ostalim zadacima do kraja stranice bez obzira što se znak odavno promijenio. Greške "zaglavljivanja" također se očituju kroz uporno ponavljanje nedavno naučenih radnji.

Zrcalne greške

Dijete zrcalno okreće znamenke, narušava ili zrcalno okreće redoslijed znamenaka u višeznamenkastim brojevima, kako u čitanju, tako i u pisanju brojeva.

Usporenost

Dijete daje ispravan odgovor, ali mu je potrebno mnogo više vremena, nego što je uobičajeno u njegovoj dobi.

Stavljanje brojeva u uzajamno neprikladan prostorni položaj

Tijekom obavljanja pisanog računanja u stupcima dijete zapisuje brojeve u uzajamno neprikladnom odnosu i zbog toga dolazi do pogrešnog rezultata. Moguć je narušeni smjer rješavanja (s desna u lijevo ili križno).

Vizualne greške

Dijete pogrešno prepoznaje računске simbole i relativan položaj znamenki i zbog toga obavlja pogrešnu radnju ili neispravno prepoznaje broj. Na primjer, "+" prepoznaje kao "-" pa umjesto zbrajanja oduzima.

Proceduralne greške

Dijete izostavlja, "preskače" jedan od obveznih koraka u rješavanju zadatka.

Slabo pamćenje i prepoznavanje niza brojeva

Dijete može imati teškoće s pamćenjem vlastitog broja telefona. Može se dogoditi da neće prepoznati telefonski broj ako je izgovoren ili zapisan na drugačiji način.

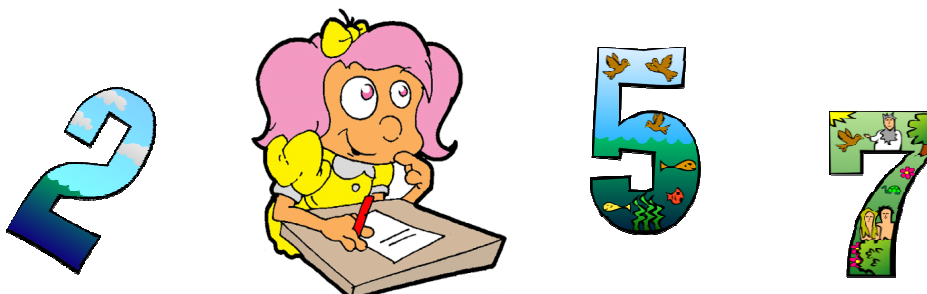
Specifične teškoće koje diskalkulično dijete ima u rješavanju matematičkih zadataka

Teškoće u logici uključuju nerazumijevanje izraza kao što su "trokut ispod kvadrata".

Teškoće u planiranju se očituju tako da dijete ne analizira zadatak prije nego što ga počne rješavati i ne kontrolira rezultat.

Nesposobnost obavljanja jednostavnih računskih radnji.

Za razliku od djece koja imaju teškoće u logici, dijete s teškoćama u obavljanju jednostavnih računskih radnji razumije logiku aritmetičkih operacija, ali se ne može automatski prisjetiti činjenica. Zato dolazi do rezultata brojanjem, uglavnom na prste. Brojanje je jedina radnja dostupna takvoj djeci. Dijete ne zaboravlja brojeve, nego sheme u koje ih treba smjestiti.

POMANJKANJE PAŽNJE I HIPERAKTIVNOST

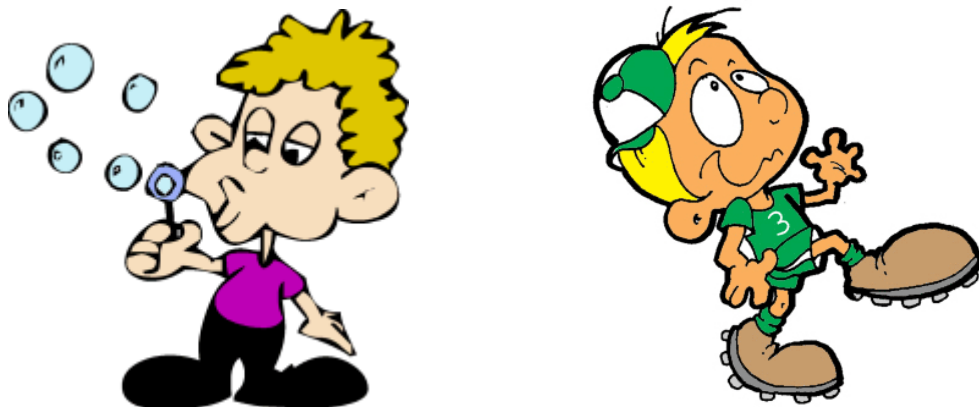
Pomanjkanje pažnje očituje se u nedovoljnoj osjetljivosti na podražaje i teškoćama u kontroliranju unutarnjih poriva što može učiniti neku djecu preaktivnom i nepažljivom. Problemi u slušnoj i vizualno-prostornoj obradi mogu voditi prema teškoćama u slijeđenju uputa i pravila. Preosjetljivost na zvuk, vizualne podražaje ili dodir lako može učiniti djecu preopterećenom i preplavljenom podražajima i informacijama te izazvati pretjerane reakcije. Sve to još uvijek ubrajamo u nespecifične teškoće pažnje.

Poremećaj pomanjkanja pažnje i hiperaktivnosti poznat je još pod engleskim nazivom **AD/HD** (Attention Dificit / Hiperactivity Disorder) i predstavlja zasebni poremećaj.

Stručnjaci izdvajaju tri podtipa AD/HD: nepažljivi, hiperaktivni/impulzivni i kombinirani. Sindrom pomanjkanja pažnje i hiperaktivnosti u svojoj osnovi ima poremećaj u biokemiji moždanih aktivnosti uslijed nepravilnog hranjenja mozga u najranijem životnom razdoblju. Psihološke su teškoće samo vanjski pokazatelj simptoma. Prema najnovijim istraživanjima, središnji terapijski pristup u slučaju pravog AD/HD-a je terapija pravilnom ishranom pomoću koje se obnavlja pravilna biokemija mozga (Marcia Zimmerman, 2000.). Dokazano je da određene vrste hrane (šećer, određene vrste masnoća i umjetni aditivi) pojačavaju simptome AD/HD-a. Pravilna zdrava ishrana buduće majke i djeteta najbolja je prevencija poremećaja pomanjkanja pažnje.

Ako dijete već pokazuje simptome nepažljivosti i hiperaktivnosti, veoma je važno ispravno utvrditi stanje, naročito razlikovati pravi AD/HD od uobičajene visoke aktivnosti djeteta i od nespecifičnih problema s pažnjom. Neki od kriterija dijagnosticiranja AD/HD -a jesu pojava prije sedme godine života, prisutnost simptoma tijekom najmanje šest mjeseci i uočljiva razlika u ponašanju i pažnji u odnosu na ostalu djecu iste dobi.

Međutim, nisu sve teškoće pažnje ADD ili AD/HD; često su specifične, ali sekundarne prirode, uvjetovane specifičnom teškoćom u nekom drugom razvojnom području, najčešće u perceptivno-motoričkim vještinama.

I NA KRAJU...

Još neke poticajno – osnažujuće aktivnosti

Posebno vrijeme za razgovor

- ☺ Svako je dijete sretno i puno «prima» od roditelja koji ga uistinu slušaju. To ponajprije znači razgovarati s djetetom o onome što je doživjelo. Pritom je bitno usredotočiti se na dijete i dati mu do znanja da ga se čuje.

Budite prisutni u okolnostima značajnim za dijete

- ☺ Kako biste uistinu bili uključeni u život djeteta, morate to pokazati na različite načine, pogotovo u prigodama koje su vašem djetetu važne. Budite npr. na utakmici natjecanju ili priredbi u kojoj sudjeluje, ispratite dijete na izlet, ne izostajte s roditeljskih sastanaka, predavanja u školi ili na drugim mjestima i sl. Korisno je dijete uključiti u neke aktivnosti važne za cijelu obitelj, nešto u čemu ono može pomoći. Način uključivanja treba biti primjeren dobi, zanimanju i sposobnostima djeteta, uz vaše strpljenje i dobru volju.

Primjećujte pozitivno ponašanje djeteta

- ☺ Roditelji često ne primjećuju i ne reagiraju na dobro ponašanje djeteta, ne primjećuju ga dok god se ponaša pristojno i ne radi probleme. Roditelj reagira tek kada se pojavi problem ili dijete napravi neku nepodopštinu. Poruka koju na taj način šaljete djetetu – napravi nešto loše i ja ću te primijetiti – «najbolji» je put k odgojnim problemima.
- ☺ Mogući pozitivni poticaji nagrade jesu zagrliti dijete, nasmijati se, pohvaliti ga, igrati se s njime, opisivati što je dijete dobro radilo itd. Materijalne nagrade (igračke, novac i sl.) često izgube pozitivno djelovanje. Uostalom, nema sumnje da djeca više dobivaju uključenošću roditelja i druženjem s njima nego materijalnim nagradama.

Polazak u školu normalan je slijed događaja u životu svakog djeteta i nije ga potrebno previše naglašavati, ali niti zanemarivati njegovu važnost. Zapamtite da od vašeg stava ovisi i stav djeteta prema školi i učiteljima/učiteljicama. Roditelji trebaju preuzeti ulogu voditelja u procesu učenja svoga djeteta. Samo će tako učenje postati zadovoljstvo, a ne napor za dijete i za samog roditelja. Ukoliko dosada niste ništa posebno radili na pripremi svog djeteta za polazak u školu, ne trebate se osjećati krivima, jer puno se toga može naučiti u par mjeseci pred polazak u školu. Pokušajte to shvatiti kao vašu «domaću zadaću». Nikako je nemojte ostavljati za prve dane škole.

NAJVAŽNIJE JE DATI DJETETU DO ZNANJA DA VAŠA LJUBAV PREMA NJEMU NE OVISI O NJEGOVOM ŠKOLSKOM USPJEHU.

IGRAJMO SE,

UČIMO.

RASTIMO

ZAJEDNO

